

# Uushelluntalaisuuden toinen evankeliumi Itä-Afrikassa<sup>1</sup>

Anssi Simojoki

## *1. Itä-Afrikan uskonnollinen tilanne*

Itä-Afrikan luterilaiset kirkot yhdessä muiden historiallisten kirkkojen kanssa joutuvat kasvavassa määrin elämään monimuotoisen ja muuttuvan uskonnollisuuden keskellä ja piirityksessä. Perinteinen lähetystilanne, jossa vakiintuneet kirkot vakiintuneine lähetysjärjestöineen seisovat vastapäätä vanhaa, murentuvaa afrikkalaista pakanuutta ja takapajuista Islamia, on muuttunut ratkaisevasti. Kristinuskon sisällä tapahtuneet muutokset puolestaan levittävät ja pirstovat kirkkojen kenttää. Laajoilla alueilla todellinen uusjako on käynnissä. Koska Nairobi on ollut portti Itä-Afrikkaan, uskonnollinen monimuotoisuus on kirjavinta juuri Keniassa. Olen poiminut kuusi uskonnollista ajankohtaista muutostekijää:

1. Länsimaiset kirkot ja yllättävän nopeassa tahdissa myös niiden vakiintuneet tai kirkollistuneet lähetykset ovat teologisesti muuttuneet. Niistä on tullut yhdessä huomattavimpien ekumeenisten järjestöjen kanssa liberaaliteologian ja lännen maallistumiskehityksen arvojen kanavia Afrikan kirkkoihin. Euroopan ja Pohjois-Amerikan maallistunut liberaaliteologia on aikaa sitten kulkenut eri tietä kuin klassinen kristinuskko. Haluttiin sitä myöntää tai ei, ja yleensä ei haluta, tämän erkaantumisen eksponentti on sukupolven ajan kirkon sisällä ollut virkakysymys. Naispappeus on ykkössijalla esim. LML:n

---

<sup>1</sup> Kirjoitus perustuu esitelmään: Simojoki, A., Matongo 1998, 115–136. Se on kuitenkin kirjoitettu uudelleen olennaisilta osiltaan.

asialistalla Afrikassa. Puhdas luterilainen oppi on laahaa kaukana perässä. Naispappeuden edistämisessä käytetään afrikkalaisiin kirkonjohtajiin kaikista kauniista periaatteista huolimatta perinteisiä menetelmiä, joita ovat lahjonta, kiristys ja uhkaus. Naispappeuden toteuttaminen on tuonut historiallisiin kirkkoihin uuden jumalakuvan ja uuden, Raamatun opista kokonaan poikkeavan poliittisen teologian ja sen mukaisen käsityksen oikeasta ja väärästä, hyvästä ja pahasta. Tilalla on tiedotusvälineistä tuttu, sisältönsä puolesta epäselvä ja erittäin hyökkäävä postmoderni PC,<sup>2</sup> poliittinen puhdaslinjaisuus, joka ammentaa vanhasta uusvasemmistolaisuudesta, sosiaalidarwinismista, feminismistä ja monimuotoisesta vihreästä ideologiasta. Tällainen kehitys kulkee länsimaissa rinnakkain himmenevän lähetysnäyn ja laskevan lähetyspanostuksen kanssa.

2. Islam kohtaa kristinuskon aivan uusista asemista kuin ennen. Sitä pönkittävät arabimaiden öljymiljoonat. Sen lainomaisuus, jota islamilaisen fasismin nousu korostaa, haastaa korkeilla moraalisisilla arvoillaan länsimaisen moraalittomuuden ja laittomuuden, jota edelleenkin ja virheellisesti pidetään osana kristinuskoa.
3. Itämais pohjainen 'New Age' -uskonnollisuus on valunut länessä siihen tyhjiöön, jonka maallistuminen on luonut. Hollywoodin ja muun viihdeteollisuuden voimalla sen ajatukset ja pitämykset leviävät kaikkialle maailmaan ja johtavat perinteisten kristittyjen maiden vanhan pakanuuden renessanssiin. Afrikassa sillä on aito liittymiskohta aasialaisväestön hindulaisuuteen, joskin tämän väestöryhmän perinteiset asenteet afrikkalaisia kohtaan lienevät tehokkaimmin estäneet hindulaisuuden leviämistä. Sen sijaan Afrikan valkoisen väestön piirissä vastaanotto on nykyään hyvinkin myönteinen.
4. Ultramontanismin nousu maailmanlaajuiseksi liikkeeksi. Pi-  
us IX:n paaviuteen ja Vatikaanin 1. konsiiliin huipentunut eu-  
rooppalainen ultramontanismi, katolisen kirkon sisällä vai-

---

<sup>2</sup> Englanniksi: 'Politically Correct'.

kuttanut intomielinen liike täydelliseen Rooman ja paavin alaisuuteen *'ultra montes'* eli pohjoisesta katsottuna Alppien tulle puolen, on laajentunut maailmanlaajuiseksi. Sen edellytyksenä on tietysti ollut sähköisten tiedotusvälineiden kehitys. Paavin liikkeitä voidaan seurata joka kolkassa. Minne hän tuleekin, hyvin valmistettu ristiretki kokoaa satojatuhansia, joskus jopa miljooniakin kristittyjä kuuntelemaan Rooman kirkon pään yleensä hyvin yleisluonteista moralistista sanomaa. Tämä Rooman kirkon merkityksen nousu on tapahtunut vastoin kaikkia liberaaleja odotuksia ja ennustuksia. Vanhimmat lukijat muistanevat vielä 1970-luvun kiivaan Hans Küng-keskustelun, jonka vaahtoa ajautui Suomenkin rannoille. Karl Rahner -vainajan merkillistä toteamusta seuraten, Küng ei ollut radikaali katolinen vaan liberaali protestantti, eikä hänestä tullut tiedotusvälineiden uumoilemaa uutta Lutheria, kuten ei monesta muustakaan hänen hengenheimolaisestaan Rooman kirkossa. Perinteinen ultramontanistinen paavius tuntee asemansa jo niin vahvaksi, että se vuonna 2000 vuosikymmenien ekumeenisen toiminnan jälkeen tohti julistaa Rooman ainoaksi todelliseksi kirkoksi. Periaatteessa tässä ei ole mitään uutta.<sup>3</sup> Afrikassakin Rooman kirkon valta-asema ja merkitys on valtava. Sitä eivät käytännössä näytä uhkaavan seurakuntaelämän raadollisuus esim. selibaattimääräysten alueella, joiden asioiden merkitykseen protestantit panevat ilmeisesti aivan liikaa painoa.

5. Afrikkalaiset synkretistiset profeetalliset liikkeet, jotka ovat sekoitus vanhaa afrikkalaista uskonnollisuutta ja Raamattua. Niiden nousu alkoi 1920-luvulla lähetystyön tuloksena syntyneiden kirkkojen saavutettua jo vakiintuneen aseman. Tällai-

---

<sup>3</sup> Decretum *Dominus Iesus* 6.8. 2000. Pius XII:n kiertokirje *Mystici corporis Christi* v. 1943 samasti Rooman kirkon ja Kristuksen mystisen ruumiin ja opetti paavin asemasta samoin kuin v:n 2000 huomiota herättänyt dekreetti: *"Vaarallisessa erehdyksessä elävät siis myös ne, jotka ajattelevat voivansa kunnioittaa Kristusta kirkon Päänä olematta uskollisia hänen maanpäälliselle sijaiselleen. Sillä jotka sivuuttavat tämän näkyvän pään ja repivät rikki näkyvän ykseyden siteet, he pimentävät ja vääristävät Vapahtajan mystillisen ruumiin niin, etteivät iankaikkisen pelastuksen varmaa satamaa etsivät voi sitä nähdä eivätkä löytää."* Teinonen 1967, 74. Teinonen 1971, 149.

sia profeettahahmoja ovat olleet mm. Isaiah Shembe Etelä-Afrikassa, Wade Harris Norsunluurannikolla, Garrick Braid Nigeriassa, Nigerian *Aladura*-parantamisliike, joka liittyi myöhemmin helluntailaisuuteen, Kongon Simon Kimbangu ja Länsi-Kenian Zakayo Kivuli. Profeetat ovat olleet sekä miehiä että naisia. Nämä erilaiset 'siionilaiset' tai 'Henki'-kirkot 'elävät Keniassa Legio Maria' ja 'Roho Israel' -ryhminä.<sup>4</sup>

6. Uushelluntailaisuus, joka parhaillaan muuttaa kristinuskoa hyvinkin voimaperäisesti. Pelastususkonnosta tulee ihmiskeskeinen voluntaristinen ohjelma terveyden, varallisuuden ja menestyksen saavuttamiseksi. Joukkotiedotuksen yleistymisen, liberalisoiminen ja halpeneminen ovat olennaisesti edesauttaneet uushelluntailaisen menestysteologian kasvua. Keniassa ylistys- ja ihmekokoukset ovat viikoittaisia suurtahtumia, ja lisäksi niitä tulee kasvavassa määrin vastaan lähes kaikilta televisiokanavilta.

Pari sanaa käyttämästäni käsitteestä. Turvaudun mieluummin saamaan 'uushelluntailaisuus' kuin 'karismaattisuus'. 'Karismaattisuudella' voidaan oikein tai väärin tarkoittaa yhtä monta asiaa kuin esim. sanan 'fundamentalismi' viljelemisellä. Kun tarkka vastine puuttuu, sana 'fundamentalismi' tai 'karismaattisuus' ei ilmaise yhtään mitään. Päinvastoin se voi johtaa harhaan. Klassinen luterilainen Raamattu-usko ei vielä ole *eo ipso* fundamentalisimia.<sup>5</sup> On helluntailaista, liberaalia ja luterilaista karismaattisuutta. Ne voivat poiketa toisistaan huomattavastikin. Tästä syystä olen pitänyt parempana alkaa viljellä käsitettä 'uushelluntailaisuus' kuin 'karismaattisuus'. Se sopii mielestäni tarkkaan siihen uskonnolliseen vuokseen, joka parhaillaan nousee Itä-Afrikassa. 'Uushelluntailaisuus' taas ilmentää painopisteen muuttumista perinteisestä, pyhitykseen pyrkineestä helluntailaisuudesta.

## 2. "Tule hakemaan ihmeesi"

<sup>4</sup> Hildebrandt 1987, 214–215. Baur, 1998, 490..

<sup>5</sup> Tähän sekaannukseen syyllistyy Ammerman, N.T., North American Protestant Fundamentalism. *Fundamentalisms Observed* ! 1994, 1–65. Simojoki, A., 1997, 97–98.

Siinä uushelluntailaisuudessa, joka leviää voimalla Afrikassa, on tapahtunut olennainen muutos perinteiseen kristilliseen julistukseen verrattuna. Muutos on totta myös perinteiseen helluntailaiseen julistukseen verrattuna, joskin se kasvaa johdonmukaisesti siitä. Syntien anteeksiantamuksen evankeliumin sijasta keskuksessa ovat ihmeet ja ihmisen elämän laadun paraneminen Jumalan ajallisten siunausten myötä. Kenian pääkaupunki Nairobi on tämäntyyppisen kristillisen julistuksen eräs keskeinen, joskaan ei ainoa näyttämö Afrikassa.

Tätä uudentyypistä julistusta palvelemaan on myös syntynyt aivan uusi kristillisen kirjallisuuden laji, joka parhaiten kulkee käsitteen *'deliverance'* alla. Alunperin lähtökohtana oli sairaiden parantaminen. Siitä laskemattoman monet parantamiseen keskittyneet liikkeet ja lähetykset – *healing ministries* – Afrikan mantereella. Tällä ei tarkoiteta kirkkojen ja lähetysten kokonaisvaltaisia terveysohjelmia vaan nimenomaan ihmeeparantamisia.<sup>6</sup> Väestönkasvun maanosassa, missä korruptio jäytää kansantaloutta ja estää kehitystä, sairauksien halvalla parantamisella, tapahtui se missä muodossa tahansa, on rannaton kysyntä. Parantamisihmeiden esilläpitäminen on ollut helluntailaisuuden teologian kannalta keskeistä ja johdonmukaista. Norjassa ilmestynyt luonnos helluntailaisuuden dogmaattikaksi kutsuu parantamisihmeiden saarnaa 'kadotetuksi evankeliumiksi', jonka helluntailaisuus olisi palauttanut kristikuntaan. Pelastuneen, syntinsä anteeksisaaneen ihmisen tavoitteena on ollut Pyhän Hengen kaste ja voitelu, jonka merkinä on erityisesti pidetty kielilläpuhumista. Hengen ilmenemismuotojen tavoittelu on johtanut omantyyppisen orgiastiseen liturgiseen perinteeseen. Siinä hengellinen kokous alkaa lämmittelyllä, saavuttaa ylistyksen voimalla huippukohtansa, eräänlaisen *epifania*-tilanteen, jossa taivaalliset voimat murtautuvat kokouspaikalle ja valtaavat sekä kollektiivin että yksilöt. *Epifania*-tilanteessa yliluonnolliset voimat ilmenevät

---

<sup>6</sup> Tansanian luterilaisen kirkon (ELCT) Makumiran neuvottelujen raportti helmikuussa 1967 käyttää *'healing ministry'*-nimeä kirkon kokonaisvaltaisen terveystyön merkityksessä. *'Healing ministries'* uushelluntailaisessa merkityksessä: Wimber 1986; Wagner 1988; Goldingay 1989.

yliluonnollisina ihmeinä, joista perinteisesti merkittävin on ollut kielilläpuhuminen.<sup>7</sup>

Uudessa *deliverance*-opetuksessa on menty edellä kuvattua tietä huomattavasti pidemmälle. Erilaiset ihmeet ovat ottaneet kielilläpuhumisen paikan. Ihmeiden valikoima on myös laajentunut perinteisestä sairaiden parantumisen odotuksesta ja lupauksista kaikille ihmiselämän alueille.

Mielestäni tällaisessa kehityksessä kohtaa kaksi virtausta, joista toinen on kukkinut Yhdysvaltojen suosittujen televisioevankelistojen ohjelmissa, toinen levinnyt voimalla Etelä-Koreasta jo 1980-luvulla silloisen Yonggi Chon menestysteologiana. Korealaisen menestysteologian ja lähetyksien vaikutus on Itä-Afrikassa huomattava. Niissä on havaittavissa painopisteen muutos evankeliumin lahjasta ehjän, tahdonvaraisen kristillisen elämän lakiin.<sup>8</sup> Tänä päivänä useat televisio-ohjelmat Keniassa tarjoavat esiintyjäkeskeistä ihmeiden saarnaamista aamusta iltaan. Sanomalehti-ilmoituksissa on luovuttu viimeisistäkin vaatimattomuuden pidäkkeistä. Kokouksen tulija voi esim. etukäteen leikata lehdestä irti paperipalan ja kynällä merkitä, minkä lajin ihmeitä hänen tulee saada tiettyssä kokouksessa. Terveysongelmien lisäksi mukaan ovat tulleet keskiluokan elämäntilanteiden mukaisesti ihmissuhteet, avioliitto, urakehitys ja talous – sama suunta kuin Suomen kristillisissä laivaseminaareissa. On myös palvelujärjestöjä – *ministries* – jotka ovat kokonaan erikoistuneet liikemiesten tarpeisiin, rahan ansaitsemisen ja liiketoi-

<sup>7</sup> Perinteinen helluntailaisuus: Molland 1961, 267–271. 'Parantamisen evankeliumi'; Somdal 1990, 272–288. Nigerian *Aladura*-liike syntyi pettymyksestä anglikaanilähetyksenterveysohjelman saavutuksiin. Baur 1998, ibidem.

<sup>8</sup> Ajallisen siunauksen ja ihmeiden menetelmät: Cho 1976, 105–119. Cho 1978, 136–151.152–157. Sanan ohella Cho korostaa kirjoituksissaan kuuliasuutta, joka on ikäänkuin laki, jonka mukaan Jumalan valtakunnassa eletään. Kuuliaisuus näkyy anomisen, pyhityksen, Raamatun tutkimisen, rukouksen, todistuksen ja palvelun ohjelman noudattamisena. Kuuliaisuus on vähempi evankeliumin vaikuttama lahja kuin tahdonvarainen elämänasenne. Suomessa aikanaan vaikutusvaltaisen saksalaisen professorin J.T. Beckin (1804–1878) ns. raamatullinen teologia pyrki samanmuotoiseen raamatullisen kristillisen elämän lakiin, joka oli evankeliumia olennaisempi. Usko merkitsee olennaisesti elämänjärjestyksen restauraatiota Jumalan sanassa, sen kokonaisuudessa ja yksityiskohdissa. Sama peruspyrkimys on adventismissä. Simojoki 1993, 142–144. Simojoki 1997, 122–124.

minnan ongelmiin, jotka on määrä ratkaista Hengen voimalla. Kokouspaikkojen yhteyteen on myös syntynyt basaareita, joissa myydään verovapaita tai kevyesti verotettuja tuontitavaroita, usein arabiemiirikunnista tuotettua elektroniikkaa. Maailmankuulu helluntailaisaarnaaja Reinhard Bonnke taitaa edustaa Afrikan tarjonnassa maltillisinta siipeä, joka kuitenkin ensi sijassa pyrkii evankeliumin ilmoittamiseen ja ihmisten kääntymiseen.

Mikäli katu- ja lehtimainontaa on uskominen, Nairobi yksistään olisi jatkuvassa Hengen vuodatuksen, Hengen räjähdysten, ihmeräjähdysten, hengellisten tulipalojen ja totaalisen läpimurron tilassa. Valtaisan kirkossa käymisen lisäksi sama kaupunki, 'Nairobi', kuten sitä myös kutsutaan, on valitettavasti kuitenkin myös laajamittaisen ja kasvavan pakanuuden, korruption, juopottelun, prostituution, huumekaupan, uskottomuuden ja väkivaltaisen rikollisuuden tyyssija.

### 3. Jatkuvan lunastuksen ohjelmat ja uudet lait

Itä-Afrikassa vaikuttavan uushelluntailaisuuden keskeinen käsite on 'lunastus' *'deliverance'*. Se on ymmärretty yksinomaan demonologian mukaisesti. Lyhyesti: Kristitty on jok'ikinen hetki Saatanan ja pahojen henkien hyökkäyksiin kohteena. Siksi kristityn elämä on jatkuvaa varuillaan olemista ja sodankäyntiä pahoja henkiä vastaan. Koska nämä hyökkäykset aina myös saavuttavat jonkinasteista menestystä, ne pääsevät uskovien elämässä estämään Jumalan tahtoman 'yltäkylläisen elämän'<sup>9</sup> toteutumista. Siitä syystä kristittyjen elämä on Jumalan tahtoman yltäkylläisyyden sijasta tavallista, vavaista, rasitettua, kiusauksien, syntien, köyhyyden, sairauksien, ylensyömisen, avio-ongelmien, unettomuuden ja pahojen henkien muiden vaikutusten kietomaa. Kun pahat henget ajetaan ulos kristityistä tietyn kokousmenetelmän mukaisesti, heidät on päästetty vapaiksi, lunastettu yltäkylläiseen elämään, jossa hengelliset ja ajalliset siunaukset virtaavat minkään estämättä. Kuvattu eksorkistinen,

---

<sup>9</sup> Kreikan περισσευειν / περισσευμα / περισσον käännetään englanniksi useilla eri sanoilla, joista *'abundance'* ja *'full/fulness'*, ja *'wealth'* ovat kirjoituksen kannalta tärkeimmät.

pahoja henkiä manaava *deliverance*-toiminta on jatkuvaa.<sup>10</sup> Sen suorittajiksi tarvitaan profeetallisella arvovallalla esiintyviä 'voideltuja saarnaajia', 'tulella täytettyjä miehiä', nykyään myös kasvavassa määrin myös naisia, joiden arvonimet ovat yleensä varsin korkeakirkollisia piispasta ylöspäin. Heidän seuraajansa ovat 'voittajia', tai jos seurakunta on hajonnut johtajien keskeisiin riitoihin, he ovat 'voittajia' ja 'saavuttajia'. Heille on kaikki mahdollista, koska he uskovat.

'Lunastus'-kristillisyyteen liittyvät myös uudet lait, joiden seuraaminen takaa Jumalan ajalliset siunaukset. Tärkein näistä on kymmenyksien antaminen. Kymmenyslaki onkin mielenkiintoinen ja paljastava kohta, joka osoittaa Raamatun käytön mielivaltaisuu- den. Koska Uudesta testamentista ei tietenkään löydy kymmenyslakia, se johdetaan vaivalloisesti Vanhasta testamentista: Koska Aabraham uhraisi kymmenykset Melkisedekille, Aabrahamin perilliset ovat myös saman lain alaisia. Uuden testamentin armon aikakausi ei kumoa tätä lakia. Kymmenykset ovat suorastaan 'Herran käsky'. Jopa Luuk. 11:42 ymmärretään siten, että Jeesus oli kiittänyt fariseuksia heidän minttu-, tilli- ja kuminakymmenyksistään.<sup>11</sup> Jos kymmenykset on laiminlyöty, niihin kuuluu 'kymmenyslunastuksen' nimellä kulkeva suljetun siunausten linjan uudelleenavausmaksu.<sup>12</sup>

Uusien lakien sijasta perinteisen kristinuskon edustaja kysyy Herran asettamien sakramenttien ja viran paikkaa tarkastelun alla olevassa uushelluntailaisessa opetuksessa. Sakramenttiopetus puuttuu kokonaan. Kasteella ei ole paikkaa uudentyyppisessä lunastuskristillisyydessä. Eksorkismi on kokonaan kadottanut vanhakirkollisen paikkansa kasteliturgian osana ja yhteytensä kirkon virkaan,<sup>13</sup> niin kuin se Albrecht Ritschlin ja Johann Tobias Beckin teologioiden vaikutuksesta katosi edellisen vuosisadan vaihteessa. Ruotsin ja

<sup>10</sup> Esim. alan rannattomasta kirjallisuudesta kenialaisen kristillisen kirjakaupan tarjontaa: Osborn 1977, Onyango 1979, Wright 1984, Bombay 1991, Horrobin 1 1994, Horrobin 2 1995. Oke 1996. Myös Koch 1998, 133–161 käyttää sanaa '*deliverance*' henkien manaamisen, eksorkismin yhteydessä.

<sup>11</sup> Myös Matt. 23:23. Jakeet kuuluvat Jeesuksen profeetallisiin voi-huutoihin fariseuksia ja kirjanoppineita vastaan: Luuk. 11:37–54 ja Matt. 23: 4, 6–7, 13, 23, 29–31, 34–36. Kymmenysten maksaminen on kyllä sallittu, mutta tässä kohdassa se on retorinen vastakohta Jumalan tahdon todelliselle tekemiselle.

<sup>12</sup> Adjeman 1995: '*Tithe Redemption*'.

<sup>13</sup> Mitchel, N.D., RGG 2 1999, 1830–1831.



Suomen luterilaisten kirkkojen kastekaavasta. Itä-Afrikan uushelluntailaisuudessa kaste ei ole enää edes välttämätön kristitylle. Siinä suhteessa Pelastusarmeija ei esiinny enää yksin. Pelkkä tietoisien uskonratkaisun tekeminen, eteen tuleminen ja käden nostaminen kokouspaikalla riittää. Jos tällainen ihminen kuitenkin haluaa erityisen varmuuden siitä, että hänestä on tullut kristitty, hänet saataan voidella öljyllä.<sup>14</sup>

Virka on profeetallinen. Ajatukset kirkon historiallisesta jatkuvuudesta opin, sakramenttien ja viran kautta ovat täysin vieraat. Ulkonaista kutsua *vocatio externa* ei tunneta, vaan 'tulella täytetty' tai 'voideltu' saarnaaja uskoo saaneensa kutsun suoraan taivaasta. Tällaista sisäistä kutsua vahvistavat saarnaajan tekemät tai ainakin tekemikseen uskottelemat ihmeet. Niitä pidetään vastaansanomattomina todistuksina siitä, että kutsu on Jumalan. Vastaavasti ne myös vaativat varauksetonta tunnustusta ja kuuliaisuutta. Arvostelija nähdään helposti Pirun asialla, mikä kuvatuunlaisessa viitekehässä onkin varsin ymmärrettävää.

#### 4. *Synkretismin viitekehys*

Nykyaikaisen menestysteologian eräänä voimanlähteenä voi pitää liittymistä perinteiseen afrikkalaiseen uskonnollisuuteen ja sen luomiin odotuksiin, vaikka alkuperäisten liikkeiden alkuperä on maanosan ulkopuolella lähinnä Pohjois-Amerikan helluntailaisuudessa.<sup>15</sup> Nämä piirteet eivät luonnollisestikaan rajoitu vain Afrikkaan vaan ovat enemmän tai vähemmän yleismaailmallisia. Afrikan mantereella ne voivat kuitenkin aivan erityisellä tavalla selittää kristillisen menestys- ja ihmesteologian voimakasta esiinmarssia. Tässä yhteydessä täytyy luonnollisesti pyrkiä varomaan liian rohkeita yleistyksiä.

Afrikasta puuttuu sellainen uskonnonvastainen ideologinen perinne, joka on vaikuttanut erityisesti Euroopassa ja kommunistien hallitsemisissa maissa.<sup>16</sup> Perinteisessä afrikkalaisessa uskonnolli-

---

<sup>14</sup> Haastattelutietoja.

<sup>15</sup> Suomenkielellä helppotajuinen ja poleeminen selonteko, Hiltunen 1996.

<sup>16</sup> On kuvaavaa, että sellaiset hakuteokset kuin uusin RGG ja varsinkin HrwG suhtautuvat demonisuuteen ja riivattuna olemiseen immanenttisen ideolo-

suudessa maailma on ateistisen tyhjiön sijasta edelleen täynnä salaperäisiä voimia ja henkiä, joiden kanssa ihmisten menestyäkseen täytyy tulla toimeen ja oppia hallitsemaan niitä. Mau-mautyyppinen pakanallinen reaktio on löytänyt Keniassa uuden ilmaisun Mungiki-liikkeessä. Perinteinen uskonnollisuus siis vaikuttaa edelleen vahvasti ja aiheuttaa huolia hallitukselle, joka ei haluaisi enää olla missään tekemisissä pakanallisten ja primitiivisinä pidettyjen uskomusten kanssa.

Henget ovat alituinen vaaratekijä, uhka ihmiselämässä. Todellisuus salaperäisten voimien jonkinlaisena 'Solaris'-merenä tarjoaa periaatteessa loputtomasti voimavaroja elämän hallitsemiseen ja muuttamiseen. Tätä taustaa vasten tarkkailija voi ehkä paremmin ymmärtää Saatanan ja pahojen henkien vahvan osuuden ihmesaarnaajien julistuksessa. Samalla yliluonnollisilla voimilla ladatun todellisuuden malli tarjoaa lähtökohdan yliluonnollisten tekojen etsintään ja tarjontaan.

Elämän yliluonnollisia voimia voidaan käyttää joko pahassa tarkoituksessa. Sitä varten ovat olemassa edelleenkin noidat, joiden enemmistö on naisia. Länsi-Keniassa tavan takaa edelleenkin poltetaan noita-akkoja majoihinsa kostoksi todeksi uskotuista mustan magian taioista. Myönteistä samojen yliluonnollisten voimien hallintaa ja hyväksikäyttöä ovat edustaneet poppamiehet<sup>17</sup>, jotka suomenkielisen nimensä mukaisesti ovat enimmäkseen olleet miehiä. Heidän lisäksi on ennustajia, profeettoja, pyhien paikkojen pap-

---

gian mukaisesti kyynisen väheksyvästi pitäen niitä psykologisina ilmiöinä, joita uskonto selittää vanhentuneen, esiteollisen yhteiskunnan ajatuksin. Eksorkismia arvostellaan postmodernein perustein vallankäyttönä. Se kuuluu vanhentuneeseen maagiseen maailmankuvaan. Kirkollinen eksorkismi tunnetaan vain Rooman kirkossa ja protestanttisissa fundamentalistisissa ryhmissä. Alkukirkon maailmankuva luetaan virheellisesti dualismin käsitte-  
luokkaan. Luterilainen kaste-eksorkismi on kirjoittajalle tuntematon. Habermehl, P., HrwG 2, 401–404 Katharina Elligeriin tukeutuen. Miten tällainen arvostelu voi selittää modernin käsittämättömien mittasuhteiden pahan: "Kun raamatullinen perisynti ja sen turmelus oli saatu teologiassa ja kirkossa piiloon, demonit ja perkeleet juoksivat kaduilla ja toreilla vapaasti, kenenkään pidättelemättä. Kun helvetti oli kielletty tulevassa maailmassa, sen esikartanot nousivat jättiläismäisinä piinaamisen ja tuhon tehtaina Euroopan keskelle." Simojoki, 1993, 198.

<sup>17</sup> Swahliksi '*mganga*'. Scwantz, Health and Healing 1974, 37–46.

peja, rohdoilla parantajia ja sateentekijöitä. Yhteisön johtajan, oli hän suvun, klaanin tai heimon päämies, täytyy kyetä suojelemaan omiansa ja takaamaan heille hyvinvointi. Poliitiikan alueella tämän-tyyppiset odotukset ovat luoneet vahvojen ja rikkaiden johtajien ympärille vanhan Rooman klienttityyppisen riippuvuussuhteiden, etujen ja palvelusten verkostoja. Tänä päivänä kaiken voimakkaasti muuttuessa myös selvät rajat eri rooliodotusten välillä ovat tietysti monin tavoin hämärtyneet.<sup>18</sup>

Näistä perinteisistä malleista on helppo soveltaa pahojen henki-en torjujan, profeetan, parantajan ja sateen- tai ihmeidentekijän roolia suurten joukkokokousten sananmukaisesti ärjyville lavaleijonille. Maanosan kulttuurien perinteet asettavat odotuksia, haasteita ja vaatimuksia uskonnolliselle johtajalle profeettana, pahan torjujana, parantajana ja hyvinvoinnin takaajana. Yliluonnollisten voimien 'Solariksen' tilalla on Hengen voimakenttä, jonka mahdollisuudet ihmisten elämään ovat rajattomat, kunhan niitä vain oppii käyttämään.

Itä-Afrikka on muun maanosan kanssa myös nähnyt ja näkee jatkuvasti voimakkaan uskonnollisen johtajan aiheuttamia pirstoutumisia ja uusien liikkeiden syntymisiä. Tällainen johtaja on ihmeidentekijä-profeetta, jollaisen odotukset ovat korkealla. Kristilliset ja perinteiset mallit kietoutuvat toisiinsa. 'Roho Israel' -ryhmissä, joita on erityisen paljon Länsi-Keniassa mutta myös Nairobun slummeissa, korkeakirkollinen vaatetus liittyy Pelastusarmeijan lipun perässä marssimiseen, joskin marssimisen sijasta enimäkseen hölkätään rumpuja aisatiukua muistuttavaa kelloa lyöden hämmästyttävän pitkiä matkoja ja aikoja *ad maiorem gloriam Dei*. Suuren jäsenkunnan kerännyt 'Legio Maria' -liike on yhdistänyt perustajansa taustakirkon eli Rooman kirkon tapoja Vanhaan Testamenttiin ja perinteiseen kulttuuriin. Moniavioisuus ei liene vähämerkityksellisin. Johtajan kuoltua seuraajat ovat voineet päiväkausia rukoillen odottaneet mestarinsa nousemista kuolleista, toistaiseksi kuitenkin turhaan. Yhteisöt jatkavat elämäänsä nilkuttaen tai ikään kuin mitään ei olisi tapahtunut. Sama piirre on tuttu erilaisista maailmanloppua ennustaneista ja ennustuksiin pettyneistä yhteisöistä, jotka silti jatkavat elämäänsä. Olisi mielenkiintoista lähem-

---

<sup>18</sup> Gehman 1987, 67–79. Mbiti 1981, 65–76.150–163.164–174. Mbiti 1989, 75–91.166–193.194–203. Scwantz, ibidem. Habermehl, ibidem.

min verrata niiden kokemuksia ylösnousemususkoa keskeisesti julistaneen alkukirkon kanssa.

Kooten voi todeta, että Afrikassa on suuri kysyntä karismaattiselle, profeetalliselle uskonnolliselle johtajalle, joka voi vahvistaa asemansa ihmeillä ja turvatun elämän lupauksin. Valmius heidän sanomansa uskomiseen ja seuraamiseen on perinteen pohjalta suuri. Yhteisön odotukset voivat suorastaan pakottaa uskonnollisen johtajan uralle, josta hänellä ei välttämättä ollut aavistusta. Lupaukset yhtäällä ja odotukset toisaalla voivat synnyttää itseään ruokkivan kehityksen, jota arvostuksista riippuen voi kutsua joko noidankehäksi tai joksikin muuksi vauhtipyöräksi.

Profeetta-hahmon kautta lähestytään vanhaa afrikkalaista pakanuutta ja joskus myös islamia, kuten *Mungiki*-liikkeen ja tuntemattomampien joukkojen piirissä on tapahtunut.

Mainituista syistä johtuen en pidäkään ihmeellisenä sitä, että ihmeiden saarnaajien lukumäärä on niin suuri eikä kasvulle ainaakaan vielä näy laskuveden aikaa, umpikujaa tai muuta loppua. Outoa vain on se, ettei tätä toimintaa seurata tutkimuksen menetelmin, esim. vertaamalla parantumisia lääkärinlausuntoihin, ei lasketa todellisten ihmeiden määrää tai niiden puuttumista vastakkaisista väitteistä huolimatta, kuten kerran kävi Maurice Cerullolle, joka Intiassa julisti tuhannet kuulijansa terveiksi ja joutui pakenemaan poliisin suojissa pettämänsä väkijoukon raivoa, koska yksikään ei parantunut.<sup>19</sup>

##### *5. 'Deliverance' -teologia ja Uusi testamentti*

Onko kristikunnan perinteinen valtavirta kadottanut evankeliumin tai ainakin sen oleellisen osan? Onhan Uudessa testamentissa lupauksia merkkien seuraamisesta apostolien mukana (Mark. 16:17–18). Opetuslapsilla on lupaus tehdä suurempia tekoja kuin Jeesus (Joh. 14:12). Onko uushelluntailaisuus siis palauttamassa jotakin evanke-

---

<sup>19</sup> Daystar-yliopiston tutkimus Nairobien kirkkoista on tehty 1989. Sen mukaan Kirkossa vakituisesti käyvistä 30% oli roomalais-katolisia, 8% anglikaaneja, 36% presbyteerejä, metodisteja, luterilaisia ja muita protestantteja, 1,8% kopteja ja ortodokseja sekä 25% afrikkalaisperäisten kirkkojen ja ryhmien jäseniä.

liumin kannalta olennaista kristilliseen julistukseen ja toimintaan, niin että vasta tämän oleellisen restauraation jälkeen meillä on 'täysi evankeliumia?'<sup>20</sup>

Edellä kuvatun 'lunastuksen teologian' ongelmat alkavat jo nimissä ja käsitteissä. Itse asiassa tarjolla oleva aineisto on varsin vähäinen verrattuna opin keskeisyyteen uushelluntailaisuudessa.<sup>21</sup> Englannin kielen 'deliverance' – sanaryhmä on käännetty kahdesta kreikan sanaryhmästä,  $\rho\upsilon\sigma\epsilon\sigma\theta\alpha\iota$  ja  $\lambda\upsilon\tau\rho\omega$ . Oikeastaan vain Herran rukous Matt. 6:13 on lähellä sitä merkitystä, joka 'lunastuksen teologiassa' annetaan sanalla 'deliverance': "... meidät pahasta."<sup>22</sup> Muuten ne Uuden testamentin kohdat, jotka kytkeytyvät uushelluntailaiseen *deliverance*-teologiaan puhuvat pelastumisesta ja lunastuksesta pimeyden valloista, tulevasta vihasta, häijyistä ihmisistä ja kristittyjen vainoista. Pelastus ja lunastus pimeyden valloista on yksi puoli merkitysten kirjossa. Sekään ei vielä perustele jatkuvan eksorkismin, pahojen henkien poisajamisen, toimintaa, koska pimeyden valtakunta on laajempi kuin yksittäiset demoniset hyökkäykset, ja toiseksi kysymys kasteesta kuuluu sen yhteyteen. Niinpä lähin merkitys on kertakaikkinen 'lunastus'.<sup>23</sup> Kolossalaiskirjeessä on Kristus-hymni tai -tunnustus (Kol. 1:12–23), joka johdattaa kaste-teologiseen keskukseen (Kol. 2:6–3:4, erityisesti 2:6–15): "... joka on pelastanut meidät pimeyden vallasta ja siirtänyt meidät rakkaan poikansa valtakuntaan. Hänessä meillä on lunastus, syntien anteeksisaaminen" (Kol. 1:13–14). Sanan 'lunastus' synonyymi on siis 'syntien anteeksisaaminen/antamus. Rabbien Mishnan mukaan Eksoduksen 'lunastus' oli myös 'anteeksiantamus' orjuutettujen israelilaisten vapauttamisena. Uuden testamentin  $\alpha\phi\eta\mu\iota$  merkitsee vapautusta syntien orjuudesta taivaalliseen perintöön. Tämä Jumalan teko on kiinteästi liitetty kasteeseen, kuten Kolossalaiskirjeen

<sup>20</sup> En puutu kohdan tekstikriittisiin kysymyksiin, koska ne eivät merkitse mitään ns. tavalliselle lukijalle. Goldingay 1989, 179–180.

<sup>21</sup> *King James* -käännös: Matt. 6:13; Luuk. 4:18; 10:22, 11:4, 27, 26:15, Ap.t. 2:23, 7:35; Room. 4:25, 7:6, 8:21, 32; 2 Kor. 1:10, 4:11; Gal. 1:4, 2 Tim. 4:18; Hebr. 11:35–36; 2 Piet. 2:7; Juuda 3. *New International Version*: Matt. 6:13; Ap.t. 7:35; Room. 4:25, 11:26; 2 Kor. 1:10.

<sup>22</sup> "Päästäminen vihollisten kädestä" Marian kiitosvirressä Luuk. 1:74 on laajamerkityksellisempi kuin demoneista vapautuminen.

<sup>23</sup> Ap.t. 7:35 Moosesta kutsutaan nimellä 'λυτρωτησ'.

pääosassa tullaan lukemaan. 'Lunastus' on syntien anteeksiantamusta, vanhurskautta ja pyhyyttä: "*(Jeesuksessa Kristuksessa) meillä on lunastus hänen verensä kautta, rikkomusten anteeksisaaminen hänen armonsa rikkauden mukaan*" (Ef. 1:7).<sup>24</sup>

Uudessa testamentissa 'lunastus' viittaa myös varjeltumiseen viimeisistä vitsauksista ja Kristuksen toisessa tulemuksessa tapahtuvaan lopulliseen vapautumiseen. Ylösnousemus on kristittyjen ruumiin lunastuspäivä.<sup>25</sup>

Lunastus on siis tapahtunut kerta kaikkiaan. Samalla se on myös eskatologinen, toivossa totta – *εν ελπιδι*. Siksi se on omistettava uskolla. Uuden Testamentin lunastuksen teologia viittaa siis taaksepäin Kristuksessa annetun pelastuksen kertakaikkiseen Jumalan teokoon, se on syntien anteeksiantamusta ja on täyttyvä viimeisenä päivänä Kristuksen toisessa tulemuksessa ja ruumiin ylösnousemuksessa. Se ei Raamatun käytön kannalta tarjoa mitään perusteita edellä kuvatulle jatkuvan henkien manaamisen ja ihmeeparantumisten ohjelmalle. Siinä suhteessa uushelluntailaisuuden '*deliverance*'-teologia on yksi esimerkki siitä, miten jokin teologinen käsitys on johdettu toissijaisesta Raamatun tekstistä, nimittäin englantilaisista käännoöksistä ilman tarkkaa yhteyttä alkuperäiseen tekstiin. Jehovan todistajien opit tarjoavat vastaavia esimerkkejä.<sup>26</sup>

## 6. On kysymys puhtaasta evankeliumista

Uushelluntailaisen julistuksen voimaspekulaatiot ja -menetelmät kohtalokkaasti syrjäyttävät kristologian ja Kristuksen todellisen läsnäolon kirkossa. Kristuksen mukana syrjään on siirretty syntien anteeksiantamus ja sakramentit. Uudessa testamentissa niin keskeisellä kasteella ei ole mitään osaa julistuksessa ja opetuksessa.

Kun luterilainen kristitty esittää tämänsuuntaisen arvostelun, hän saa vastaansa helposti nokkelalta kuulostavan mutta Raamatun käytön kannalta virheellisen väitteen, etteivät sakramentit ja opit

<sup>24</sup> Thuren 1995, 37–42, 66–78. Room. 3:24; 1 Kor. 1:30, Hebr. 9:15

<sup>25</sup> Luuk. 21:28; Room. 8:23;

<sup>26</sup> Goldingay 1989, 180: "*There remains, then, a worrying absence of mandate from the New Testament for undertaking the kind of healing ministry that Jesus, his immediate disciples, and the apostles did.*"

pelasta, vain Jeesus pelastaa! Jeeuksen lähetykskäsky on Matteuksella ja Markuksella suoraan sidottu kasteeseen, kuten se on Luukkaalla ja Johanneksella parannussaarnaan ja avaintenvaltaan. Ruotsalainen systemaattikko Hj. Lindroth palaa dogmatiikassaan aina uudelleen kahteen Uuden testamentin kohtaan, 2 Kor. 5:17 ja Ef. 1:2–14. Jumalan pelastus Kristuksessa on ollut läsnä jo luomisessa, täyttynyt ristillä ja talletettu Kristuksen ruumiissa, kirkossa. Kaiken, minkä Jumala on antanut ja antaa pelastukseksemme on kätkeyty Kristuksessa εν Χριστω.<sup>27</sup> Paavalin mukaan kristologia jäsentää oppia Pyhästä Hengestä. Samoin on laita Johanneksen evankeliumissa. Pyhän Hengen lahja annetaan 'Kristuksessa'.<sup>28</sup> Tästä tosiasiaista nousee perinteinen latinankielinen oppilause: *"Ubi Christus, ibi Spiritus – ubi Spiritus, ibi Christus"* – "Missä Kristus, siellä Henki – missä Henki, siellä Kristus."<sup>29</sup> Kristuksen kanssa tullaan sakramenttaalisesti yhdistetyiksi ja puetuiksi juuri kasteessa,<sup>30</sup> mikä puolestaan on suoraan yhteydessä Jumalaan ja pelastushistorian Herraan: *"... yksi ruumis ja yksi henki,...; yksi Herra, yksi usko, yksi kaste, yksi Jumala ja kaikkien Isä, ..."* (Ef. 4:4–6). Koska Jeesus pelastaa, hänen kasteensa pelastaa ja päinvastoin.<sup>31</sup> Eukaristia, Pyhä ehtoollinen yhdistää uskovat Herran ruumiiseen ja vereen: *"Siunauksen malja, jonka me siunaamme, eikö se ole osallisuus Kristuksen vereen? Se leipä, jonka murramme, eikö se ole osallisuus Kristuksen ruumiiseen? Koska leipä on yksi, niin me monet olemme yksi ruumis; sillä me olemme kaikki tuosta yhdestä leivästä osalliset"* (1 Kor. 10:16–17).

Uudessa testamentissa evankeliumi on Jumalan evankeliumi ja myös Kristuksen evankeliumi. Paavali käyttää vain harvoin käsitettä 'Jumalan valtakunta' ja silloinkin viitatessaan kirkon kasteopetuk-

<sup>27</sup> Lindroth 2 1975, 71–97. On merkillepantavaa, että tämä keskeinen Paavalin käsite on ollut raamatunkääntäjille vaikea pala nieltäväksi. Esim. Good News-käännös kiertää johdonmukaisesti 'Kristuksessa olemisen' muilla prepositioilmaisuuilla. Ilmaisun mukana kierretään myös ns. Paavalin Kristusmystiikka. 'Olla Kristuksessa' oli myös uusimman suomalaisen Kirkkoraamatun kääntämisen kiistanaiheita.

<sup>28</sup> 2 Kor. 3:17–18; Joh. 14:18–20.23.

<sup>29</sup> Sasse 1992, 43–46.

<sup>30</sup> Room. 6:3–4; Gal. 3:27; Kol. 2:12.

<sup>31</sup> 1 Piet. 3:21. Väisänen 2000 vyöryttää koko Uuden testamentin runsaan aineiston luterilaisen kasterealismin tueksi.

sen yhteiseen perinteeseen.<sup>32</sup> Hän ei kirjeissään määrittele evankeliumia mutta esittää sen tiivistelmiä (Room. 1:1ss.; 1 Kor. 15:1ss.), koska evankeliumi on tuttu sekä hänelle että hänen lukijoilleen. 'Valtakunnan evankeliumin' ja 'Jeesuksen evankeliumin' välillä ei ole olennaista eroa, koska evankeliumin julistaminen aina ja ensi sijassa tähtää Jeesukseen. Evankeliumi ei siis sisällä asioita, joiden kanssa se olisi 'täysi evankeliumi' vaan Jumalan Pojan Jeesuksen Kristuksen Jumalan sanan voimasta. Tämä evankeliumi ja sen oppi on 'iankaikkinen evankeliumi' (Ilm. 14:6s.), koska se on pysyvä ja muuttumaton: "*Jesus Kristus on sama eilen ja tänään ja iankaikkisesti*" (Hepr. 13:8).<sup>33</sup>

Herran todellinen läsnäolo oli myös se evankeliumi,<sup>34</sup> jota jo Jeesaja julisti profetiassaan suurista pidoista, jolloin Siionissa läsnäoleva Herra on nähtävissä, ja joka hävittää kuoleman ainiaaksi (Jes. 25:6–9): "*Ja sinä päivänä sanotaan: 'Katso, tämä on meidän Jumalamme, jota me odotimme meitä pelastamaan, tämä on Herra, jota me odotimme: iloitkaamme ja riemuitkaamme pelastuksesta, jonka hän toi*" (Jes. 25:6–9).<sup>35</sup>

Teologisesti joudutaan myös aina uudelleen palaamaan siihen kohtalokkaaseen kahtiajakoon, joka on ilmennyt aikaisemminkin kristikunnassa, mutta uskonpuhdistusajan protestanttien joukossa sai katekismukseen ja tunnustukseen kiteytetyn muodon. Tässä kohtaa luterilaiset toisaalla ja Zwingli sekä Calvinin seuraajat ja uudestikastajat toisaalla ratkaisevalla tavalla erosivat toisistaan, vaikka calvinilaiset vastustivat ja vainosivatkin lapsikasteen kieltäjiä. Kiista Kristuksen todellisesta läsnäolosta koski itse asiassa oppia Kristuksesta ja kirkosta. Kun humanismin filosofisista lähtökohdista tulokittiin Uuden testamentin avainkohdat vertauskuvallisesti, se tuli koskemaan koko kristillistä uskoa 'olemisena Kristuksessa'. Syntyi

<sup>32</sup> Room. 14:17; 1 Kor. 4:20, 15:50; Gal. 5:21; Ef. 5:5; Kol. 4:11; 1 Tess. 2:12; 2 Tess. 1:5.

<sup>33</sup> Thuren 1992, 129–130.

<sup>34</sup> Hieronymus käänsi Vulgataan LXX:n verbin *εὐαγγελιζασθαι* Jes. 52:7 ja 61:1–3 latinaksi sanalla '*euangelizare*'.

<sup>35</sup> Westermann 1964, 45–46. Friedrich TDNT 2, 707–725, Elliger 1978, 34–36. Jumalan läsnäolo Siionissa on seuraus siitä pelastuksen valtatiestä, josta ennustetaan Jes. 40:3–5.



kuilu, joka halkaisi kristillisen uskon syvimmät mysteerit.<sup>36</sup> Vertauskuvallista oppiaan puolustava Calvin kykeni mielestään tekemään eron Kristuksen koko persoonan ja luontojen välillä, ikään kuin Kristus olisi jaettu.<sup>37</sup>

Tämäntyyppinen jakaminen on omalla johdonmukaisuudellaan vaikuttanut keskuksesta laidoille saakka. Kristuksen ja Hengen erottaminen jatkuu evankeliumin jakamisena. Adventismissa ja J. N. Darbyn ja hänen seuraajiensa opetuksessa, joka puolestaan on vaikuttanut helluntailaisuuteen, evankeliumi on jakaantunut kahteen eri lajiin. Adventismissa jakolinja juoksi vuodessa 1844, jonka jälkeen adventtiseurakunnan 'iankaikkisen evankeliumin' julistuksen oli määrä alkaa. Darbylaisuudessa on opetettu juutalaisille kuuluvaa 'valtakunnan evankeliumia' ja kristityille kuuluvaa 'pelastuksen evankeliumia'. Olemme jo kohdanneet ajatuksen tavallisesta evankeliumista ja parantamisihmeiden 'kadotetusta evankeliumista' tai evankeliumista ja 'täydestä evankeliumista' ('Full Gospel'), jota tosin tarjotaan tyhjennettynä sakramenteista. Samaa jakoa seuraa kasteen jakaminen vesikasteeseen ja henkikasteeseen vastoin Uuden Testamentin 'yhtä kastetta', uudestisyntymistä vedestä ja Hengestä (Joh. 3:5). Miten monilla keinotekoisilla selityksillä on koetettu häivyttää vesi pois Hengen yhteydestä! Kirkko, Kristuksen ruumis, ja Jumalan valtakunta liukuvat toisistaan erilleen. Myös Uuden testamentin lopun aika on laskemattomat kerrat jaettu aikaan ja 'loppun aikaan', vaikka lopun aika Pietarin helluntaisaarnan mukaan (Apt. 2) on alkanut Luukkaan kertomasta Hengen vuodatuksesta Jerusalemissa. Kaiken kaikkiaan, 'Kristuksessa' olemisen vaihtuikin Hengessä' ja vain Hengessä olemiseksi.<sup>38</sup>

Kun pneumatologia, oppi Pyhästä Hengestä, on irrotettu kiinteästä yhteydestään kristologiaan, armonvälineiden välittämä ja takaama Kristuksen todellinen läsnäolo vaihtuu *epifania*-tyyppiseksi hengellisyydeksi, jossa ihmisten tulkitsemat kokemukset ja merkit osoittavat Herran läsnäolon. Epäilyttävää näissä kokemuksissa ja

---

<sup>36</sup> Sasse 1992, 93–102. Evankeliumikäsitteiden ero vaikuttaa uskoon, kirkkokäsitykseen, vanhurskauttamiseen, predestinaatioon, inkarnaatioon, reaali-preesenssiin, s.102–127.

<sup>37</sup> Calvin, Inst. IV, 26–30.

<sup>38</sup> Esim. Scofield Reference Bible. Simojoki 1997, 71–78.85–92.94–98. Simojoki 1998, 69–73.

merkeissä on erityisesti se, että niiltä puuttuu Raamatun kurinalaisen tulkinnan tuki, ja että niitä tuotetaan tietyn vauhdikkaan, tunteisiin vaikuttavan menetelmän avulla. Näiden menetelmien virheenä on se, että ne pyrkivät tekemään pelastushistorian ainutkertaisista tapahtumista ajasta aikaan, kokouksesta kokoukseen toistettavia tuotteita. Ainutkertainen teko jatkuu vaikutuksissaan eikä suinkaan sen teon tarkassa matkimisessa. Emmehän me koeta toistaa inkarnaatiota ja ristiinnaulitsemistakaan päivittäin.<sup>39</sup>

Kirkon historia on täynnä tietoja ihmeistä. Ne seuraavat evankeliumia, mutta eivät ole sen osa puhumattakaan ehto tai edellytys. Kirkkopostillan Helatorstain saarnassaan Luther on käsitellyt oikeiden ihmeiden luonnetta ja tehtävää. Ne ilmenevät erityisesti silloin, kun kirkko on ankaran vastustuksen ja vainon kohteena. Jumalan tärkein ihme, pelastus ja siihen liittyvät Jumalan teot ovat kuitenkin kätkeytyjä armonvälineisiin.<sup>40</sup> Antiikki ja juutalaisuus tunsivat ihmeiden tekijöitä ja henkien manaajia. Shamaanit tekevät voimallista paluuta. Tämän artikkelin ulkopuolelle menevät ne ihmeet, joita tunnetaan shintolaisuudessa, islamin piirissä tai esim. Etelä-Intian hindulaisessa kobran kultissa. Ihmeidentekijät olivat yleisiä myös uskonpuhdistusaikana. Käsitellessään 8. käskyä v. 1518 Luther, joka siis tunnusti raamatullisten ihmeiden mahdollisuuden, kääntyi sellaisia ihmisiä vastaan, jotka erityisesti syyllistyivät väärän todistuksen antamiseen Jumalasta ja ihmisistä. Heitä olivat uskonpuhdistajan mukaan lakimiehet, vääräoppiset, oppineet, Tuomas Akvinolaisen opetuslapset sekä ihmeiden saarnaajat ja tekijät. Viimeksi mainitut antavat väärän todistuksen Jumalasta ja hänen pyhistään petollisesti sepitetyillä ihmetaruillaan.<sup>41</sup>

Uushelluntailaisessa demonologiassa kohtaamme käytännön seuraukset siitä, kun kielletään perisynti. Raamatullisen perisyntiopin kanssa voidaan vakavasti kohdata kaikki se heikkous ja raadollisuus, joka rasittaa ihmiskuntaa kehdestä hautaan. Kun kadotetaan realistinen raamatullinen ihmiskuva, päädytään joko todellisuudelle vieraaseen optimistiseen antropologiaan kuten teologisessa liberalismissa, tai kaikki demonisoidaan, kuten on tapahtunut

<sup>39</sup> Marquart 1994, 54–56.

<sup>40</sup> Kirkkopostilla 2, 3. evankeliumisaarna, s. 542–545.

<sup>41</sup> Peters 1990, 288–289: *Decem praecepta Wittembergensi praedicata populo, 1518*. WA 1, 505–514.

ushelluntailaisessa ihmesaarnassa.<sup>42</sup> Se, mikä Raamatun mukaan on luontoa tai langenneen ihmiskunnan lihan heikkoutta ohitetaan joko olankohautuksella tai nähdään läpikotaisin riivatuksi, kummassakin tapauksessa ilman vakavaa omakohtaista vastuuta. Perisyntioppi puolestaan selittää kiusaukset, taistelut, lankeemukset, voimattomuuden osana maailmassa toistaiseksi viipyvää synnin todellisuutta. Evankeliumi julistaa ne kuitenkin voitetuiksi mahdeiksi, vaikka niitä ei vielä olekaan poistettu, koska Kristus ei ole vielä palannut taivaallisessa kunniassaan omiensa tykö. Vanhan synnin-tunnustuksen syntinen vaimo fariseuksen huoneessa ei päässyt eksorkistiseen *deliverance*-käsittelyyn kuten riivattu mies gadaralais-ten maassa, vaan Jeesus antoi hänen syntinsä anteeksi (Luuk. 7:36-50).

Ihminen on jo sikiämisessään ja syntymisessään perisyynnin turmelema ja Saatanan vallan alla, vaikkakaan ei saatana. On ero orjuuttajan ja orjan välillä. Pyhä kaste siirtää tästä pimeydestä Kristuksen armonvaltakuntaan, jossa synnit annetaan joka päivä anteeksi. Siksi vanhasta kirkosta lähtien kastekaavaan on kuulunut luopuminen Perkeleestä, *abrenuntiaatio*, ja pahan hengen poisajaminen, *eksorkismi*.<sup>43</sup> Tämä iankaikkisen elämän ihme on suurin kaikista ihmeistä, mutta se ymmärretään vain uskolla. Sen rinnalla kaikki muut ihmeet ovat toisarvoisia. Tämän ihmeen edessä runneltua Kristusta katsellessaan Herran reaali-presenssin profeetta Jesaja huusi: ”*Kuka uskoo meidän saarnamme, kenelle Herran käsivarsi ilmoitetaan*” (Jes. 53:1).

Kuka sitä huutaisi ja opettaisi puhtaana, lyhentämättömänä, sen omaan voimaan luottaen kaikkialla tämän päivän maailmassa? Liberaali PC-yhdenmukaistettu missiologia ei siihen Jumalan sanan puutteessa kykene. Ushelluntailaisuuden ’toinen evankeliumi’ ei sitä ole. ”*Kuinka suloiset ovat vuorilla evankeliumin saarnaajan jalat*” (Jes. 52:7).

---

<sup>42</sup> Valaiseva omakohtainen kertomus, Hiltunen 1993.

<sup>43</sup> Scaer 1999, 181–193. 1800-luvulla C.F.W. Walther ja W. Löhe palauttivat nämä elementit takaisin kastekaavaan, josta ne oli poistettu valistusteologian vaikutuksesta. Kawerau RE 5 1898, 695–700 ei näytä ymmärtävän Lutherin ihmiskuvan ja sakramentalismin realistista luonnetta, kun hän arvostelee sitä, että tämä otti *abrenuntiaation* ja *eksorkismin* mukaan myös pienten lasten kastekaavaan.

## KIRJALLISUUS

- Lyhenteet: **HrwG** Handbuch religionswissenschaftlicher Grundbegriffe. Hg. von H. Cancik, B. Gladikow, M. Laubscher. Stuttgart-Berlin-Köln.  
**RE** Realenzyklopädie für protestantische Theologie und Kirche. Begr. von J. J. Herzog. Hg. von A. Hauck. 3. Aufl. Gotha 1896–1913.  
**RGG** Religion in Geschichte und Gegenwart. Handwörterbuch für Theologie und Religionswissenschaft. 4., völlig neu bearb. Aufl. Hg. Von H.D. Bentz, D.S. Browning, B. Janowski, E. Jüngel. Tübingen 1998–.  
**TDNT** Theological Dictionary for the New Testament ed. G. Kittel et alii.  
**WA** M. Luther Werke. Kritische Gesamtausgabe. Weimar 1883–.
- Adjeman, G. 1995 Tithing Your Passport to God's Abundance. Foreword by D. Oyedepo. Lagos.
- Ammerman, N.T. 1994 North American Protestant Fundamentalism. Marty, M.E. (Toim.) Fundamentalisms Observed. A study conducted by The American Academy of Arts and Sciences. The Fundamentalism Project Vol. 1. Chicago-London, 1-65.
- Anders, M. 1997 What You Need to Know About the Church in 12 Lessons. Nashville.
- Baur, J. 1998 2000 Years of Christianity in Africa. An African Church History. 2<sup>nd</sup> Revised Edition. Nairobi
- Bombay, C.R. 1991 Sin, Sickness and God. 2<sup>nd</sup> Edition. Nairobi.
- Büchsel, F. 1974 *apolutrosis*. TDNT 4, 351–356.
- Calvin, J. 1984 Unterricht in der christlichen Religion. Institutio Christianae religionis Nach der letzten Ausgabe übers. Und bearb. Von O. Weber. 3. Aufl. Neukirchen-Vluyn
- Cho, Y. 1978 Guds ord hade framgång. Stockholm.
- Cho, Y. 1976 Skapande tro. Bromma.
- Elliger, K. 1978 Deuterocesaja I. Biblischer Kommentar Altes Testament begr. Von M. Noth XI,1. Neukirchen-Vluyn.
- Friedrich, G. 1974 *euaggelizomai*, TDNT 2, 707–737.
- Gehman, R.J. 1989 African Traditional Religion in Biblical Perspective. Nairobi.
- Gehman, R.J. 1987. Doing African Theology. An Evangelical Perspective. Nairobi.
- Gill, A.L. & J. 1995 The Church Triumphant Through the Book of Acts. Fawnskin CA.

- Goldingay, J. (Toim.) Signs, Wonders and Healing. When Christians  
1989 Disagree. Leicester.
- Habermehl, P. Exorzismus. HrWG 2, 401–404.  
1990
- 1967 Health and Healing. The Report of the Makumira  
1974 Church. Arusha.
- Hibbert, A. Smith Wigglesworth The Secret of His Power. Reprinted.  
1995 Chichester UK.
- Hildebrandt, J History of the Church in Africa. A Survey. 2<sup>nd</sup> Revised  
1987 Edition. Achimota, Ghana.
- Hiltunen, P. Siunauksia syvyydestä. 2. painos. Hämeenlinna.  
1993
- Hiltunen, P. Toronto-ilmiö läpivalaisussa. Lappi Tl.  
1996
- Horrobin, P. Healing Through Deliverance. Biblical Basis. 2<sup>nd</sup> Edition  
1994 Tonbridge, Kent..
- Horrobin, P. Healing Through Deliverance. Practical Ministry. Tonbridge,  
1995 Kent.
- Kawerau, G. Exorcismus. Realencyclopädie für protestantische Theologie  
1898 und Kirche ed. by A. Hauck 3<sup>rd</sup> Ed. 5 Leipzig. Pp.695–700.
- Koch, K.E. Demonology Past and Present. Transl. from the German. 11<sup>th</sup>  
1998 imprinting. Grand Rapids Michigan.
- Kollmann, B. Exorzismus. Neues Testament. RGG 2, 1828–1829.  
1999
- Lindroth, Hj. Kyrklig dogmatik 1-3. Den kristna trosåskådningen med  
1975 särskild hänsyn till det eskatologiska motivet och den frälsningshistoriska grundsynen. Acta Universitatis Upsaliensis. Studia Doctrinae Christianae Upsaliensis 12:1. Uppsala.
- Luther, M. Kirkkopostilla 2. Suom. A.E. Koskenniemi. Helsinki.  
1942
- Marquart, K. "Church Growth" as Mission Paradigm. A Lutheran  
1994 Assessment. A Luther Academy Monograph. Houston, Texas.
- Mbiti, J. African Religions and Philosophy. Nairobi–Ibadan–London.  
1989
- Mbiti, J. Introduction to African Religion. London–Ibadan–Nairobi.  
1981
- Mitchell, N.D. Exorzismus. Liturgisch RGG 2, 1830–1831.  
1999
- Molland, E. Konfesjonskunskap. Kristenhetens trosbekjennelser og  
1961 kirkesamfunn. Oslo.
- Niemeyer, L. – R. Oehrig – E.M. Bassett (Toim.) Summary of the Nairobi  
1989 Church Survey by S. Downes, R. Oehrig, J. Shane. Summary of the study: Nairobi: Christian Outreach in a World-Class City Daystar University College. Nairobi.
- Procsch, O. *Iuo*. TDNT 4, 328–335.  
1974
- Oke Wale, F. Victory in Spiritual Warfare. London

- 1996  
Onyango, S. Set Free from Demons. Nairobi.
- 1979  
Osborn, T.L. How to Receive Miracle Healing. Nairobi
- 1977  
Peters, A. Kommentar zu Luthers Katechismen 1: Die Zehn Gebote.  
1990 Ed.G. Seebass. Göttingen.
- Sasse, H. Jeesus Kristus – Herra. Suom. A. Simojoki. Helsinki.
- 1992  
Sasse, H. Olen luterilainen. Suom. M. Aaltonen. Helsinki.
- 1992  
Scofield, C.I. The Scofield Study Bible 1917 Edition. Scofield Facsimile Series  
No. 2. New York.
- Scaer, D.P. Baptism. Confessional Lutheran Dogmatics XI. St. Louis.
- 1999  
Schwartz, L.W. Health and Healing in traditional African thought and practice  
1974 in Tanzania. Health and Healing. The Report of the Makumira  
Consultation on the Healing Ministry of the Church. February  
1967, 37–46.
- Simojoki, A. Apocalypse Interpreted. The Types of Interpretation of the  
1997 Book of Revelation in Finland 1944–1995, from the Second world  
War to the Post-Cold War World. Diss. Åbo Akademi University.  
Åbo.
- Simojoki, A. Paimenkirje. Helsinki.  
1993
- Simojoki, A. The Gospel, Power, Deliverance and Prosperity. The Gospel is  
1998 the Power of God. The Third International Confessional Lutheran  
Conference 23–27.3.1998. Matongo, Kenya. Toim. R. Arkkila ja  
R.O. Olak. Helsinki, 115–136.
- Somdal, A. Tro og lære. Et forsøk på en samlet presentasjon av  
1990 pinsevennenes tro og lære. Larvik.
- Teinonen, S. Suuntana ykseys. Valikoima ekumeenisia asiakirjoja 1910–  
1967 1967. Helsinki.
- Teinonen, S. Uskonnot nykyhetken maailmassa. Porvoo–Helsinki.  
1971
- Thuren, J. Paavalin kirjeet Filemonille, Kolossalaisille, Efesolaisille.  
1995 Helsinki.
- Wagner, P.C. How to Have A Healing Ministry Without Making Your Church  
1988 Sick. Ventura CA.
- Westermann, C. Isaiah 40–66. A Commentary. Transl. D.M.G. Stalker The  
1964 Old Testament Library. London
- Wimber, J. Power Evangelism Signs and Wonders Today. With K.  
1986 Springer. 4. painos. Lontoo–Sydney–Auckland–Toronto.
- Wright, G. In Quest of Healing. Springfield MO.  
1984
- Väisänen, M. Pyhä kaste Raamatussa. Helsinki. 2000